

*Блажівська Н. Є.,
кандидат юридичних наук, докторант
Інституту законодавства Верховної Ради України*

ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ ВІДПОВІДНО ДО СТАТТІ 1 ПЕРШОГО ПРОТОКОЛУ ДО КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД

Анотація. Стаття присвячена аналізу особливостей обмеження права власності відповідно до статті 1 Першого Протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Досліджується практика Європейського суду з прав людини щодо підстав обмеження права власності. У статті на основі аналізу національного законодавства зроблено висновок щодо відповідності останнього положенням статті 1 Першого Протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Ключові слова: конфіскація, експропріація, право власності, Перший Протокол, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Європейський суд з прав людини, відшкодування шкоди, реституція.

Постановка проблеми. Друга норма частини 1 статті 1 Першого Протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Перший Протокол) проголошує, що ніхто не може бути позбавлений свого майна, інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права. Центральне місце в цій нормі відводиться положенню, яке гарантує право власності, – «ніхто не може бути позбавлений своєї власності <...>» [1]. Таким чином, зазначене положення Першого Протоколу виступає нормою-гарантією захисту прав власників майна. Вона втілена і в статті 41 Конституції України: «<...> Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним. Примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. Примусове відчуження таких об'єктів із наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану. Конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом <...>» [2]. Як бачимо, в цій нормі закладений цілий комплекс гарантій: правових, політичних, культурних та матеріальних. Провідне ж місце, звичайно, займають правові та матеріальні гарантії права власності.

Згадані конституційні положення знаходять своє відображення і в цивільному законодавстві України. Так, відповідно до статті 321 Цивільного кодексу України: «Право власності є непорушним. Ніхто не може бути протиправно позбавлений цього права чи обмежений у його здійсненні. Особа може бути позбавлена права власності або обмежена у його здійсненні лише у випадках і в порядку, встановлених законом. Примусове відчуження об'єктів права власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього та повного відшкодування їх вар-

тості, крім випадків, встановлених частиною другою статті 353 цього Кодексу» [3].

Мета статті – аналіз особливостей обмеження права власності відповідно до статті 1 Першого Протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод і дослідження практики Європейського суду з прав людини щодо підстав обмеження права власності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Щодо гарантій захисту права власності у практиці Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд), то серед чисельних рішень останнього на особливу увагу заслуговує рішення у справі «Paramichalopoulos and Others v. Greece» [4], в якій було розглянуто питання про експропріацію земельної ділянки для державних інтересів, а саме – інтересів оборони. Так, згідно із Законом від 20 серпня 1967 року, прийнятим зі спливом кількох місяців після встановлення в країні воєнної диктатури, Греція передала Фонду Воєнно-морських сил велику ділянку землі в Аттиці поруч із пляжем, але виявилось, що частина переданої землі складалась із земельних угідь, які належали чотирнадцятьом заявникам або їх спадкоємцям. У 1968 році троє із заявників отримали дозвіл на повернення свого майна, але Воєнно-морські сили утримали у своєму володінні всю землю, на якій вони побудували воєнно-морську базу і курорт для відпочинку морських офіцерів. У 1976 році на користь батька двох заявників було винесене рішення, залишене в силі Касаційним судом у 1978 році, яке визнавало його власником частини землі, але його спроби реально повернути землю були марними. У 1980 році міністр оборони повідомив заявникам, що, зважаючи на будівництво воєнно-морської бази, реституція землі є неможливою, але вживаються заходи з надання їм інших ділянок землі в Аттиці. У 1982 році комісія експертів з Міністерства сільського господарства визначила такі ділянки, але передача їх так і не відбулась. У результаті на підставі Закону № 1341/1983 «Про передачу земельної ділянки Фонду Воєнно-морських сил» у 1967 році було винесене рішення комісії з проблем експропріації, схвалене в останній інстанції Касаційним судом у 1988 році, яке визнавало право власності заявників на сільськогосподарські землі. Водночас Міністерство сільського господарства вже проінформувало їх про те, що землі в Аттиці немає, і що замість цього їм пропонують землю в префектурі Прерія, в 450 км від території, зайнятої Воєнно-морськими силами. Однак передача землі не відбулась, оскільки її не було в наявності.

Відповідно до скарги заявників, незаконне заволодіння Фондом Воєнно-морських сил їхньою землею з 1967 року суперечить статті 1 Першого Протоколу. Європейський суд погодився із заявниками, зазначивши, що поведінка влади у 1980 році, і особливо прийняття Закону № 1341/1983 «Про передачу земельної ділянки Фонду Воєнно-Морських сил», разом з рішенням другої Афіїнської комісії з проблем експропріації

свідчать на користь аргументів заявників. З метою вирішення цього спору останніх необхідно вважати власниками спірних ділянок. Заволодіння спірною земельною власністю Фондом Воєнно-морських сил представляє собою очевидне втручання у здійснення заявниками права безперешкодного користування своїм майном. Це втручання було здійснено не з метою контролю за використанням власності відповідно до пункту 2 статті 1 Першого Протоколу. Окрім того, формально експропріація земельної власності у заявників не була здійснена: згідно із Законом № 109/1967 «Про передачу земельної ділянки Фонду Воєнно-морських сил» земля, про яку йде мова, не була передана у власність Фонду Воєнно-морських сил. Оскільки метою Конвенції є захист реальних, конкретних прав, необхідно встановити, чи означала ситуація, що склалася, експропріацію *de facto*, як це стверджували заявники. З моменту прийняття Закону в 1967 році «Про передачу земельної ділянки Фонду Воєнно-морських сил» заявники не могли ні користуватися своєю власністю, ні продати її, ні заповісти, ні закласти, ні подарувати. Після відновлення демократії влада шукала способів відшкодувати шкоду, завдану заявникам. Так, у 1980 році держава пропонувала якщо не повернення землі, то, принаймні, її обмін на інші рівноцінні ділянки. Ця ініціатива призвела до прийняття Закону № 1341/1983, який був спрямований на швидке вирішення проблеми, що виникла у 1967 році. Однак насправді проблема заявників вирішена не була.

Європейський суд зробив висновок, що повна втрата можливості розпоряджатися спірною землею зумовила виникнення достатньо серйозних наслідків для заявників, які *de facto* були піддані експропріації способом, не сумісним з їхнім правом безперешкодно розпоряджатися своїм майном. У результаті мало місце порушення статті 1 Першого Протоколу.

Як бачимо, у згаданій вище справі виникла ситуація, характерна для багатьох держав, коли експропріація приватної власності особи здійснюється в інтересах держави і суспільства без справедливої компенсації. Вимога обов'язкової компенсації за експропріацію майна в інтересах держави і суспільства закріплена в ряді нормативно-правових актів України. Так, згідно із частиною 4 статті 41 Конституції України примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток із мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. Примусове відчуження таких об'єктів із наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану [2].

Відповідно до частини 3 статті 321 Цивільного кодексу України примусове відчуження об'єктів права власності може бути застосоване лише як виняток із мотивів суспільної необхідності на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього та повного відшкодування їх вартості, крім випадків, встановлених частиною другою статті 353 цього Кодексу [3].

Стаття 146 Земельного кодексу України проголошує, що викуп земельних ділянок для суспільних потреб, які перебувають у власності фізичних та юридичних осіб, здійснюється у випадках та в порядку, встановлених законом [5]. Таким законом є Закон України від 17 листопада 2009 року № 1559-VI «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності». У статті 4 цього Закону закріплені принципи відчуження об'єк-

тів права приватної власності для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності, зокрема: «Фізичні або юридичні особи не можуть бути протиправно позбавлені права приватної власності на земельні ділянки, інші об'єкти нерухомого майна, що на них розміщені. Викуп чи примусове відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, допускається на підставі та в порядку, встановлених цим Законом. Викуп земельних ділянок для суспільних потреб, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у власності фізичних або юридичних осіб, може здійснюватися за умови відшкодування їх вартості відповідно до закону. Примусове відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у власності фізичних або юридичних осіб, може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості на підставі та в порядку, встановлених законом. <...> Примусове відчуження земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності здійснюється за умови надання її власнику відповідно іншої рівноцінної земельної ділянки, якщо інше не погоджено з власником відчужуваної земельної ділянки. Примусове відчуження житлового будинку (частини будинку, жилого приміщення) у зв'язку з викупом або примусовим відчуженням земельної ділянки здійснюється за умови надання його власнику (власникам) у власність іншого благоустроєного житлового будинку (частини будинку, жилого приміщення) з дотриманням вимог, передбачених житловим законодавством, якщо інше не погоджено з власником (власниками) відчужуваного житлового будинку (частини будинку, жилого приміщення)» [6].

Про необхідність застосування цього Закону йдеться також у пункті 9 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 16 квітня 2004 року № 7 «Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ», а саме – викуп земельних ділянок для суспільних потреб і примусове відчуження земельних ділянок з мотивів суспільної необхідності (статті 146, 147 Земельного кодексу України) проводиться відповідно до Закону України від 17 листопада 2009 р. № 1559-VI «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності» в порядку, передбаченому відповідними процесуальними кодексами [7].

Іншим нормативно-правовим актом, що заслуговує на увагу, є Закон України від 17 травня 2012 р. № 4765-VI «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану», стаття 3 якого закріплює способи примусового відчуження або вилучення майна, зокрема: «Примусове відчуження майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану може здійснюватися з попереднім повним відшкодуванням його вартості. У разі неможливості попереднього повного відшкодування за примусово відчужене майно таке майно примусово відчужується з наступним повним відшкодуванням його вартості. Вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану здійснюється без відшкодування вартості такого майна» [8].

На виконання згаданого вище Закону було прийнято Кабінетом Міністрів України 31 жовтня 2012 року Постанову № 998, якою затверджено Порядок розгляду заяв та здійснення виплат для наступної повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного чи надзви-

чайного стану [9]. Цей Порядок визначає механізм прийняття, розгляду заяв та здійснення виплат для наступної повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану.

В іншому Законі України від 8 вересня 2005 року № 2862-IV «Про автомобільні дороги» йдеться про те, що в разі необхідності відчуження землі, що є приватною чи комунальною власністю, для будівництва та реконструкції автомобільних доріг загального користування створюється державна комісія, яка пропонує викуп земельних ділянок за ринковою ціною з урахуванням ринкової вартості розташованих на ній будинків чи споруд. У разі незгоди власників із запропонованою ціною викуп цих земель здійснюється в судовому порядку (частина 2 статті 14) [10].

Серед багатосторонніх угод, які передбачають захист прав власників майна у випадку націоналізації, реквізиції, необхідно виділити Конвенцію про захист прав інвестора від 28 березня 1997 року, стаття 9 якої присвячена висвітленню гарантій захисту інвестицій від націоналізації, реквізиції, від рішень та дій (бездіяльності) державних органів і посадових осіб, які обмежують права інвестора. Так, інвестиції не підлягають націоналізації і не можуть бути піддані реквізиції, крім виняткових випадків (стихійних лих, аварій, епідемій, епізоотій та інших обставин, які мають надзвичайний характер), передбачених національним законодавством Сторін, коли ці заходи вживаються в суспільних інтересах, передбачених Основним законом (Конституцією) країни-реципієнта. Націоналізація або реквізиція не можуть бути здійснені без виплати інвестору адекватної компенсації. Рішення про націоналізацію або реквізицію інвестицій приймаються в порядку, встановленому національним законодавством країни-реципієнта. Рішення державних органів про націоналізацію або реквізиції інвестицій можуть бути оскаржені в порядку, встановленому національним законодавством країни-реципієнта. Інвестор має право на відшкодування збитків, завданих йому рішеннями і діями (бездіяльністю) державних органів або посадових осіб, що суперечать законодавству країни-реципієнта і нормам міжнародного права [11].

Серед універсальних міжнародних договорів про захист прав інвесторів необхідно виділити Сеульську конвенцію 1985 року про заснування багатостороннього агентства з гарантій інвестицій [12].

Не менш важливим для досліджуваного питання є рішення Європейського суду у справі “Stran” Greek Refineries and Stratis Andreadis v. Greece” [13]. Так, відповідно до контракту, укладеного 22 липня 1972 року між Грецією і паном Андреадісом, останній взяв на себе зобов’язання побудувати і управляти нафтопереробним заводом в Мегарі. Держава зобов’язувалася придбати землю для будівництва заводу і ратифікувала контракт декретом, опублікованим в «Офіційній газеті». Однак держава не виконала свій обов’язок. Чотирнадцятого жовтня 1977 року уряд припинив дію контракту відповідно до Закону № 141/1975 «Про припинення дії преференційних контрактів, укладених під час перебування при владі воєнного режиму». Компанія «Стрен» подала позов в Суд великої інстанції міста Афіни з вимогою оплатити понесені витрати. Держава оскаржила компетенцію суду, і справа перейшла в арбітраж, провадження якого було завершено 17 лютого 1984 року винесенням рішення на користь заявників. Другого травня 1985 року держава оскаржила це рішення в Суді великої інстанції міста Афіни на підставі того, що арбітражне застереження в контракті було анульоване і що в результаті арбітражне рішення не

мало юридичної сили. Суд великої інстанції, і згодом 4 листопада 1986 року Апеляційний суд міста Афіни винесли рішення проти держави. Двадцять п’ятого травня 1987 року, коли справа очікувала свого розгляду в Касаційному суді і після того, як суддя-доповідач вже направив сторонам свій висновок, який також був на користь позивачів, парламент прийняв Закон № 1701/1987, який передбачав, що всі застереження, в тому числі арбітражні, у преференційних контрактах, укладених під час воєнного режиму, відміняються й арбітражні рішення втрачають силу. Законом також передбачалося, що всі претензії, які виникають в результаті припинення дії цих контрактів, підпадають під дію спливу строку давності. Шістнадцятого травня 1989 року Касаційний суд у повному складі визнав Закон № 1701/1987 конституційним. Рішенням від 11 квітня 1990 року перший відділ Касаційного суду анулював рішення Апеляційного суду від 4 листопада 1986 року.

Європейський суд у своєму рішенні одногослоно визнав, що грецькими судами була порушена стаття 1 Першого Протоколу. Заявники стверджували, що вони є жертвами порушення статті 1 Першого Протоколу. На їхню думку, прийняття і застосування статті 12 Закону № 1701/1987 позбавило їх права власності. Основні аргументи уряду Греції зводилися до того, що жодне «майно» позивачів, яке підпадає під дію статті 1 Першого Протоколу, не виступало об’єктом втручання у зв’язку з юридичними наслідками прийняття Закону № 1701/1987. У свою чергу, заявники стверджували, що хоча власність не була передана державі, наслідком дії положень частин 2 і 3 статті 12 цього Закону було позбавлення їх майна *de facto*, оскільки було скасовано остаточне і обов’язкове арбітражне рішення на їхню користь.

Європейський суд постановив, що мало місце втручання у право власності заявників, гарантоване статтею 1 Першого Протоколу. Згідно із частиною 2 статті 12 Закону № 1701/1987 арбітражне рішення ставало недійсним і таким, що не має обов’язкової сили. Частина 3 цього Закону передбачала, що будь-яка претензія до держави на підставі контрактів, подібних тому, який був укладений заявниками, не може бути предметом звернення в суд. Таким чином, заявники не могли домогтися виконання арбітражного рішення, відповідно до якого держава зобов’язувалась виплатити певні суми як відшкодування витрат, понесених заявниками під час виконання своїх договірних зобов’язань.

З аналізу обставин справи випливає, що таке втручання не було ні конфіскацією, ні заходом із контролю за використанням власності; воно підпадає під дію частини 1 статті 1 Першого Протоколу, що передбачає наступне: кожна фізична чи юридична особа має право безперешкодно користуватися своїм майном; ніхто не може бути позбавлений свого майна, окрім як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права. Тому Європейський суд повинен був визначити, чи було встановлено справедливий рівновагу між вимогами захисту інтересів суспільства і вимогами захисту основних прав людини [14]. Він постановив, що демократична грецька держава повинна була припинити дію контракту, який, на її думку, завдає економічної шкоди. Згідно із практикою міжнародних і третейських судів будь-яка держава, безумовно, має суверенне право вносити зміни і навіть припиняти дію контракту, укладеного з приватними особами, за умови відшкодування матеріальних витрат. Це свідчить як про визнання того, що інтереси держави мають пріоритет щодо договірних зобов’язань, так і про необхідність

зберігати справедливу рівновагу в договірних відносинах [15]. Отже, прийнявши на стадії слухання справи у Касаційному суді рішення втрутитися, щоб припинити за допомогою закону дію контракту, проголосивши недійсним арбітражне застереження і скасувавши арбітражне рішення від 27 лютого 1984 року, законодавець порушив на шкоду заявникам рівновагу, яка повинна дотримуватися між захистом права власності і вимогами публічного інтересу.

Висновки. Таким чином, на підставі аналізу практики Європейського суду з прав людини можна зробити висновок, що обмеження права власності допускається лише за наявності певних підстав. Водночас визначення таких підстав здійснюється з урахуванням конкретних обставин справи, про що свідчить не зовсім однозначний підхід Європейського суду у визначенні наявності порушення положень статті 1 Першого Протоколу. При цьому положення національного законодавства щодо обмеження права власності, в тому числі конфіскації майна, переважно відповідають принципам, якими керується Європейський суд у винесенні рішень з досліджуваного питання.

Література:

1. Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: міжнародний документ від 20.03.1952 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_535.
2. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 року № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
4. Справа «Paramichalopoulos and Others v. Greece»: рішення Європейського суду з прав людини від 5 березня 1991 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf?library=ECHR&id=001-84089&filename=PAPAMICHALOPOULOS%20AND%20OTHERS%20v.%20GREECE.pdf>.
5. Земельний кодекс України : Закон України від 25 жовтня 2010 року № 2768-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
6. Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності : Закон України від 17 листопада 2009 року № 1559-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1559-17>.
7. Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ: постанова Пленуму Верховного Суду України від 16 квітня 2004 року № 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/va007700-04>.
8. Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану : Закон України від 17 травня 2012 року № 4765-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4765-17>.
9. Порядок розгляду заяв та здійснення виплат для наступної повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану : постанова Кабінету Міністрів України № 998 від 31 жовтня 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/998-2012-%D0%BF>.

10. Про автомобільні дороги : Закон України від 8 вересня 2005 року № 2862-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2862-15>.
11. Конвенція про захист прав інвестора: міжнародний документ від 28 березня 1997 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/997_047.
12. Сеульська конвенція 1985 року про заснування багатостороннього агентства з гарантій інвестицій: міжнародний документ від 11 жовтня 1985 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_268.
13. Рішення Європейського суду з прав людини від 9 грудня 1994 року у справі «Stran» Greek Refineries and Stratis Andreadis v. Greece [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.menschenrechte.ac.at/orig/95_1/Stran_Greek.pdf.
14. Kirchner Stefan, Geler-Noch Katarzyna. Compensation under the European Convention on Human Rights for Expropriations Enforced Prior to the Applicability on the Convention [Electronic resource]. – Access mode : https://www.mruni.eu/upload/iblock/c07/2_Kirchner.pdf.
15. “Indirect Expropriation” and the “Right to Regulate” in International Investment Law [Electronic resource]. – Access mode : https://www.oecd.org/daf/inv/investment-policy/WP-2004_4.pdf.

Блаживская Н. Е. Ограничение права собственности в соответствии со статьей 1 Протокола к Конвенции о защите прав человека и основных свобод

Аннотация. Статья посвящена анализу особенностей ограничения права собственности в соответствии со статьей 1 Первого Протокола к Конвенции о защите прав человека и основных свобод. Исследуется практика Европейского суда по правам человека относительно оснований ограничения права собственности. В статье на основе анализа национального законодательства сделан вывод о соответствии последнему положениям статьи 1 Первого Протокола к Конвенции о защите прав человека и основных свобод.

Ключевые слова: конфискация, экспроприация, право собственности, Первый Протокол, Конвенция о защите прав человека и основных свобод, Европейский суд по правам человека, возмещение вреда, реституция.

Blazhivska N. The limitation of property right in accordance with Article 1 of the First Protocol to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms

Summary. The article is devoted to the analysis of the features of the property rights' restriction in accordance with Article 1 of the First Protocol to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. The practice of the European Court of Human Rights regarding the grounds for abridgement property rights is studied. There is concluded in the article on the basis of the national legislation analysis about the correspondence of the last to provisions of Article 1 of the First Protocol to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms.

Key words: confiscation, expropriation, property right, First Protocol, Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, European Court of Human Rights, compensation for harm, restitution.